

Η μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό

<https://sxolesgonewn.gr/%CE%B7-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%8D-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF-%CE%BD%CE%B7%CF%80%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3/>

Η μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό είναι σημαντική για την εξέλιξη του παιδιού, αλλά και για τη ζωή της οικογένειας. Ο όρος «μετάβαση» δεν προσδιορίζεται με σαφήνεια. Συνήθως σημαίνει το πέρασμα των ορίων, κίνηση από ένα πλαίσιο σε άλλο. Είναι η αίσθηση της αλλαγής, της «μετακίνησης» που βιώνει το άτομο σε διάφορες φάσεις στην πορεία της ανάπτυξής του. Κατά τη διάρκεια της ζωής, το άτομο βιώνει διάφορες μεταβάσεις. Η μετάβαση είναι μια περίοδος αλλαγής, ένα πέρασμα από μία κατάσταση σε μία άλλη, μια μεταβολή στους ρόλους. Οι μεταβάσεις μπορεί να είναι κανονικές ή μη κανονικές. Η μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό αποτελεί μια κανονική μετάβαση, μια αναμενόμενη αλλαγή στη ζωή του παιδιού (Παππά, 2017).

Σύμφωνα με τη Fabian (2000), η συγκεκριμένη μετάβαση διακρίνεται από τρία στάδια:

Το προκαταρκτικό στάδιο, κατά το οποίο οι γονείς μιλούν στα παιδιά για το πώς θα είναι το σχολείο, αγοράζουν πράγματα για την αρχή της σχολικής χρονιάς και δημιουργούν προσδοκίες γι' αυτό.

Το στάδιο της κυρίως μετάβασης, στο οποίο τα παιδιά γνωρίζουν τον δάσκαλο/τη δασκάλα και αποχωρίζονται τον γονιό την πρώτη μέρα του σχολείου.

Το στάδιο μετά τη μετάβαση, κατά το οποίο πραγματοποιείται ο «εορτασμός» της συμπλήρωσης της πρώτης μέρας στο σχολείο από την οικογένεια και η εξοικείωση του μαθητή/της μαθήτριας με τη νέα κατάσταση.

Μετά τον αποχωρισμό του παιδιού και την ολοκλήρωση της διαδικασίας της μετάβασης, πραγματοποιείται η ένταξη και ακολούθως η ενσωμάτωση του παιδιού στη μικρή ομάδα της τάξης, αλλά και στη μεγάλη ομάδα του σχολείου.

Τα τελευταία χρόνια οι νηπιαγωγοί και οι δάσκαλοι έχουν εισαγάγει αρκετές «δραστηριότητες μετάβασης»: αμοιβαίες επισκέψεις πριν την έναρξη του σχολείου, κοινές δράσεις και εκπαιδευτικές επισκέψεις, διαλέξεις για την ανάπτυξη των παιδιών.

Η μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό –όπως και κάθε είδους μετάβαση– αποτελεί ένα ιδιαίτερο, προσωπικό, μοναδικό βίωμα για το κάθε άτομο. Η είσοδος του παιδιού σε μία νέα εκπαιδευτική βαθμίδα και συνεπακόλουθα σε ένα νέο σχολικό περιβάλλον αποτελεί για το παιδί

μια πρόκληση που χρειάζεται να επενδυθεί με θετικά συναισθήματα: χαρά, προσμονή, ενδιαφέρον, ενθουσιασμός. Επιπροσθέτως, η μετάβαση αυτή συχνά συνδέεται με συγκεκριμένες προσδοκίες από την πλευρά του παιδιού αλλά και των «σημαντικών του άλλων», γονιών και εκπαιδευτικών. Από την άλλη, αν και το ζητούμενο είναι η προώθηση και η ενδυνάμωση των θετικών συναισθημάτων, αυτονόητο είναι ότι την εμφάνισή τους μπορεί να κάνουν και δύσκολα συναισθήματα, όπως η ανησυχία και το άγχος.

Μία από τις βασικές διαφορές που τα παιδιά διακρίνουν στη μετάβαση από το ένα σχολικό πλαίσιο στο άλλο είναι ότι ενώ στο νηπιαγωγείο μπορεί να αφιερωθεί πολύς χρόνος για παιχνίδι, στο δημοτικό αφιερώνεται πολύς χρόνος για τις λεγόμενες «σχολικές υποχρεώσεις». Γνωρίζουν ότι στο δημοτικό «αναβαθμίζονται», καθώς μαθαίνουν να διαβάζουν και να γράφουν και αναλαμβάνουν περισσότερες ευθύνες. Αποκτούν έναν καινούργιο ρόλο, αυτόν του μαθητή. Ως μαθητές, θα προσέρχονται στο σχολείο συγκεκριμένη ώρα και θα αποχωρούν επίσης συγκεκριμένη ώρα και ο χρόνος παραμονής τους στο σχολείο θα έχει συγκεκριμένη δομή: θα υπάρχουν συγκεκριμένες ώρες με συγκεκριμένη διάρκεια που θα αφιερώνονται σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα, όπως γλώσσα, μαθηματικά, εικαστικά, μουσική, γυμναστική, αγγλικά, και θα διδάσκονται από διδάσκοντες διαφορετικών ειδικοτήτων. Τα διαλείμματα που θα παρεμβάλλονται ανάμεσα στις διδακτικές ώρες θα έχουν πιο περιορισμένη και συγκεκριμένη διάρκεια και ο χρόνος παραμονής των παιδιών στο σχολείο θα είναι μεγαλύτερος απ' ό,τι στο νηπιαγωγείο.

Ως μαθητές, θα χρειάζεται να ακολουθούν τους γενικούς κανόνες του σχολείου (για παράδειγμα να κρατούν το προαύλιο και τους κοινόχρηστους χώρους καθαρούς), αλλά και τους πιο ειδικούς κανόνες της τάξης τους (για παράδειγμα να σηκώνουν το χέρι τους όταν θέλουν να πάρουν τον λόγο). Επιπλέον, καθ' όλη τη διάρκεια διεξαγωγής των μαθημάτων, χρειάζεται να κάθονται στο θρανίο, να έχουν την προσοχή τους στον δάσκαλο/ στη δασκάλα και να ελέγχουν την παρόρμησή τους να σηκωθούν ή να μιλήσουν χωρίς την άδεια του δασκάλου. Τέλος, έχουν δουλειά για το σπίτι, την οποία θα πρέπει να διεκπεραιώσουν με συνέπεια και υπευθυνότητα.

Για μία επιτυχημένη και ομαλή μετάβαση, το παιδί χρειάζεται να έχει κατακτήσει τη λεγόμενη «σχολική ετοιμότητα». Ο όρος σχολική ετοιμότητα περιλαμβάνει την αναγκαία συνολική ωριμότητα ενός παιδιού τη χρονική στιγμή της έναρξης φοίτησης του στην Α' Δημοτικού. Δηλαδή, με τον όρο σχολική ετοιμότητα εννοούμε ένα ορισμένο επίπεδο ανάπτυξης του παιδιού σε κοινωνικοσυναισθηματικό, κινητικό, γνωστικό και βιοσωματικό επίπεδο. Η σχολική ετοιμότητα αναφέρεται στην ικανότητα του παιδιού να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σχολικής εκπαίδευσης, οι οποίες καθορίζουν συγκεκριμένες γλωσσικές, γνωστικές, κοινωνικές ικανότητες και στάσεις, αυτοπεποίθηση και δυνατότητες αυτορρύθμισης της κοινωνικής και μαθησιακής συμπεριφοράς στην ανταπόκριση των νέων ρόλων, θετικές στάσεις προς τη μάθηση και τη γνώση.

Η σχολική ετοιμότητα συνίσταται στα εξής (McWayne και συν., 2004. Sylva και συν., 2004):

– Το παιδί θα πρέπει να έχει την ικανότητα να λειτουργεί κοινωνικά στο σχολείο και να συμμετέχει σε κοινές δραστηριότητες.

- Να έχει έντονο ενδιαφέρον για μάθηση.
- Να έχει καλή ικανότητα επαφής και προσαρμογής.
- Να ακολουθεί όρια και κανόνες.
- Να έχει ικανότητα να σκέφτεται πάνω σε προβλήματα που προκύπτουν και να βρίσκει μόνο του λύσεις γι' αυτά.
- Να συνεργάζεται με άλλα παιδιά σε ομαδικές εργασίες και παιχνίδια.
- Να αρθρώνει σωστά όλους τους ήχους της γλώσσας μας.
- Να έχει επαρκή φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, σημασιολογία και πραγματολογία. Να έχει πλούσιο λεξιλόγιο, να χρησιμοποιεί σωστά τους συντακτικούς και γραμματικούς κανόνες όταν μιλά και να έχει σωστή φωνολογική ενημερότητα.
- Να είναι σε καλό επίπεδο η περιγραφική και αφηγηματική ικανότητά του. Να μπορεί να εκφράζεται κατανοητά, να μπορεί να μεταφέρει πληροφορίες που είδε άκουσε και έζησε, με σωστά δομημένο λόγο, έχοντας αρχή, μέση και τέλος σε αυτό που λέει.
- Να έχει επαρκώς αναπτυγμένη την κριτική και τη δημιουργική του ικανότητα.
- Να αναγνωρίζει τα γράμματα και να αντιστοιχεί σωστά φώνημα με γράμμα.
- Να μπορεί να συντονίζει το μάτι με το χέρι του, γράφοντας με σωστή φορά τα γράμματα.
- Να διατηρεί σωστή λαβή στο μολύβι και να χειρίζεται με επιδεξιότητα εργαλεία (για παράδειγμα ένα μικρό ψαλίδι).
- Να συνδέει ήχους με συλλαβές.

- Να μπορεί να αποστηθίσει, για παράδειγμα ποιήματα.
- Να αυτοεξυπηρετείται, να τρώει, να ντύνεται, να πλένεται και να χρησιμοποιεί την τουαλέτα μόνο του.
- Να ακολουθεί σύνθετες οδηγίες.
- Να έχει καλή μνήμη και ικανότητα συγκέντρωσης.
- Να παρακολουθεί δραστηριότητες που κάνουν οι άλλοι.
- Να ακούει προσεκτικά μεγαλύτερης διάρκειας δραστηριότητες.
- Να μπορεί να αντιγράφει και να σχεδιάζει.
- Να χρωματίζει σε πλαίσιο.
- Να είναι προσανατολισμένο στον χώρο και τον χρόνο. Να γνωρίζει εποχές, ημέρες, μήνες, τη χρονική διάρκεια της ημέρας (πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, βράδυ).
- Να γνωρίζει σχήματα, χρώματα.
- Να γνωρίζει βασικές αντίθετες έννοιες.
- Να ξεχωρίζει το δεξί και το αριστερό.
- Να διακρίνει διάφορες κατηγορίες, όπως ζώα, φρούτα, λαχανικά, διάδορα αντικείμενα κτλ.
- Να ξεχωρίζει το υλικό από το οποίο αποτελείται κάθε αντικείμενο (πλαστικό, χαρτί, σίδερο κτλ.).

- Να έχει την αντίληψη περιεχομένου, μεγεθών, μορφών και ποσοτήτων.
- Να έχει καλή ακουστική και οπτική μνήμη.
- Να κινείται με σιγουριά και με αυξανόμενο έλεγχο και συντονισμό.
- Να έχει καλή οπτική αντίληψη.

Τα περισσότερα παιδιά έχουν κατακτήσει τη σχολική ετοιμότητα και πληρούν τις προϋποθέσεις ένταξης στο δημοτικό μεταξύ 5 ετών και 7 μηνών και 6 ετών και 6 μηνών. Ορισμένα παιδιά, αν και βρίσκονται σε αυτή την ηλικία και τυπικά θα μπορούσαν να φοιτήσουν στην Α΄ Δημοτικού, δεν είναι ακόμη «ώριμα» για να αντεπεξέλθουν επαρκώς στο νέο εκπαιδευτικό πλαίσιο (Fantuzzo & McWayne, 2002).

Στη μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό, πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος που έχει διαδραματίσει η φοίτηση του παιδιού στο νηπιαγωγείο. Ωστόσο, εξίσου σημαντικός –αν όχι περισσότερο– είναι ο ρόλος των γονιών (Gutman & Feinstein, 2007). Για να έχουν επιτευχθούν τα παραπάνω και το παιδί να είναι σε θέση να προσαρμοστεί πιο εύκολα στο νέο περιβάλλον και τις απαιτήσεις του, χρειάζεται προηγουμένως οι γονείς να έχουν:

- Διαβάσει βιβλία μαζί με το παιδί.
- Αφιερώνει χρόνο για παιχνίδι και λεκτική αλληλεπίδραση και συζήτηση.
- Εφαρμόσει πρόγραμμα και ρουτίνα στην καθημερινή ζωή του παιδιού (φαγητό, ύπνος κτλ.).
- Παράσχει ευκαιρίες στο παιδί για την κοινωνικοποίηση και την ανάπτυξη των κοινωνικών του δεξιοτήτων.
- Ενθαρρύνει συμπεριφορές που αναδεικνύουν αξίες, όπως σεβασμός, ευγένεια, ανεκτικότητα.
- Ενθαρρύνει την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη της υπευθυνότητας και της αυτονομίας τους μέσα από δουλειές, όπως το μάζεμα των παιχνιδιών τους και η τακτοποίηση του δωματίου τους.

Η εμπλοκή των γονέων στη διαδικασία της μετάβασης είναι αδιαμφισβήτητα καθοριστική. Οι γονείς χρειάζεται να ενημερώσουν το παιδί για το νέο σχολείο και τον τρόπο λειτουργίας του. Είναι σημαντικό να επισκεφθούν το σχολείο μαζί με το παιδί. Να συζητήσουν με το παιδί γι' αυτή τη μετάβαση και να απαντήσουν σε τυχόν απορίες του. Είναι επίσης σημαντικό η όποια συζήτηση και ενημέρωση να έχει θετική συναισθηματική επένδυση, να διαπνέεται από ενδιαφέρον και ενθουσιασμό για το σχολείο. Εξάλλου, η συμμετοχή των γονιών στη διδακτική διαδικασία και στη σχολική πραγματικότητα του παιδιού και η διάθεσή τους για συνεργασία είναι πολύ σημαντική, όχι μόνο για τη μετάβαση, αλλά και για όλη την πορεία του παιδιού στο σχολείο. Η συνεχής ενημέρωση και η φυσική παρουσία στον χώρο του σχολείου και των δύο γονέων συνδέεται άρρηκτα με την ομαλή μετάβαση και την επιτυχημένη πορεία του παιδιού. Τέλος, η εμπιστοσύνη

των γονιών στο σχολείο και στα πρόσωπα που το στελεχώνουν και η αδιαπραγμάτευτη διαθεσιμότητά τους αποτελούν κομβικούς παράγοντες στη διαδικασία της μετάβασης (McWayne και συν. 2004).

Η μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό

<https://www.schooltime.gr/2015/09/11/h-metavasi-apo-to-nipiagogeio-sto-dimotiko/>

Το νηπιαγωγείο είναι ο πρώτος χώρος κοινωνικοποίησης και αγωγής του παιδιού και ταυτόχρονα η χρονική περίοδος κατά την οποία το νήπιο απομακρύνεται από την ασφάλεια και τη σιγουριά του οικογενειακού περιβάλλοντος και του δίνεται η ευκαιρία να κάνει τα πρώτα του εκπαιδευτικά βήματα και να αποκτήσει μια σειρά ικανοτήτων και δεξιοτήτων, που είναι απαραίτητες για την ομαλή μετάβασή του στο δημοτικό. Για όλους τους παραπάνω λόγους λοιπόν το νηπιαγωγείο μπορούμε να πούμε πως διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη ζωή του παιδιού.

Ας δούμε αρχικά τι ακριβώς σημαίνει ο όρος μετάβαση. Μετάβαση είναι το «πέρασμα» από μια γνωστή κατάσταση σε μια άλλη, άγνωστη σε μας και μπορεί να αφορά σε διάφορους τομείς της ζωής μας, όπως π.χ. είναι η μετάβαση από την προσχολική στη σχολική ηλικία, η μετάβαση από τις Πανεπιστημιακές σπουδές στον εργασιακό χώρο, η μετάβαση από την παιδική στην εφηβική ηλικία, μια μετακόμιση σε άλλη πόλη, η αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος κ.τ.λ.

Η μετάβαση σε οποιαδήποτε φάση εμπεριέχει μια σειρά αλλαγών οι οποίες επηρεάζουν το συνολικό φάσμα της ατομικής και κοινωνικής ζωής. Οι κυριότερες αλλαγές που καλούνται τα παιδιά να αντιμετωπίσουν κατά την εισαγωγή τους στο δημοτικό σχολείο είναι οι ακόλουθες:

- **Οι μεγαλύτερες απαιτήσεις** για ατομική εργασία.
- **Ο αυξημένος αριθμός των μαθητών** μέσα στην τάξη.
- **Το διαφοροποιημένο πρόγραμμα** και περιεχόμενο διδασκαλίας.
- **Ο διαφορετικός τρόπος προσέγγισης** και επιβράβευσης των μαθητών από τον εκπαιδευτικό.
- **Η μείωση της εξατομικευμένης βοήθειας** από τον δάσκαλο.
- Η αύξηση του χρονικού διαστήματος παραμονής τους μέσα στην τάξη.
- **Οι αλλαγές στις προσδοκίες των γονέων** και στο βαθμό που εμπλέκονται στην καθημερινότητα των παιδιών.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία η δυσχέρεια των παιδιών να προσαρμοστούν στις αλλαγές κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο δημοτικό, μπορεί να επηρεάσει μακροπρόθεσμα την περαιτέρω ακαδημαϊκή τους εξέλιξη, την κοινωνικοποίησή τους αλλά και τη διαμόρφωση βασικών γνωρισμάτων της προσωπικότητάς τους.

Καθοριστικό ρόλο στην ομαλή μετάβαση του παιδιού θα παίξει η σχολική του ετοιμότητα, δηλαδή το να εξετάσουμε κατά πόσο έχει κατακτήσει τις απαιτούμενες δεξιότητες και ικανότητες που θα το

βοηθήσουν να ενταχθεί ομαλά στην Α' Δημοτικού. Ένα παιδί όταν ολοκληρώσει τη φοίτησή του στο νηπιαγωγείο θα πρέπει να έχει αναπτύξει σε ικανοποιητικό επίπεδο ορισμένες προγραφικές, προαναγνωστικές και προμαθηματικές δεξιότητες. Συγκεκριμένα θα πρέπει να είναι σε θέση να κάνει τα ακόλουθα:

- **Να μετρά** και να αναγνωρίζει τους αριθμούς **μέχρι το δέκα**.
- **Να έχει σαφή πλευρίωση** (εάν θα γράφει δηλαδή με το δεξί ή το αριστερό χέρι).
- **Να έχει καθαρή άρθρωση**.
- Να ζητά αυτό που θέλει.
- Να δίνει βασικές πληροφορίες για καθημερινά θέματα.
- **Να έχει λύσει το θέμα της τουαλέτας** και να είναι σε θέση να **αυτοεξυπηρετείται**.
- **Να αναγνωρίζει και να ονομάζει τα βασικά σχήματα** (κύκλο, τετράγωνο, ορθογώνιο, τρίγωνο).
- Να κρατά με λειτουργική λαβή το μολύβι.
- **Να χρωματίζει εντός περιγράμματος**.
- **Να συνεργάζεται** με τα συνομήλικα παιδιά **χωρίς δυσκολίες**.
- Να κάθεται στη σωστή θέση στην καρέκλα.
- **Να κατανοεί και να εκτελεί προφορικές οδηγίες** ενός ή δύο σκελών.
- **Να υπακούει σε βασικούς κανόνες** εντός και εκτός της τάξης.
- Να μπορεί να αφηγηθεί το αγαπημένο του παραμύθι.
- Να αναγνωρίζει το όνομά του όταν το βλέπει γραμμένο κάπου.
- Να κατανοεί και **να χρησιμοποιεί** σε περιγραφές τις **προμαθηματικές έννοιες** (χαμηλό-ψηλό, πλατύ-στενό, μακρύ-κοντό, κ.λ.π.).

Ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές προς τους γονείς προκειμένου να στηρίξουν το παιδί σε αυτή την κρίσιμη εξελικτική φάση της ζωής του είναι οι παρακάτω:

- **Οι γονείς** θα πρέπει να απαντούν σε όλες τις απορίες και τα ερωτηματικά του παιδιού σχετικά με το **τι θα πρέπει να περιμένει στο δημοτικό** ανεπηρέαστοι από τις δικές τους σκέψεις και συναισθήματα. Άλλωστε η άγνοια πάντα γεννά μεγαλύτερο φόβο.
- Ιδιαίτερα βοηθητικό είναι να πραγματοποιήσουν μια επίσκεψη στο χώρο του σχολείου όπου πρόκειται να φοιτήσει το παιδί για να του δώσουν την ευκαιρία να γνωρίσει και να εξοικειωθεί με το νέο περιβάλλον.
- Εάν είναι εφικτό καλό είναι να γνωρίσουν στο παιδί τα σημαντικά πρόσωπα με τα οποία θα συναναστρέφεται στο σχολείο, δηλαδή το δάσκαλο ή τη δασκάλα και το διευθυντή του σχολείου.

- Εάν δεν είναι σίγουροι πως το παιδί έχει κατακτήσει σε επαρκή βαθμό τις δεξιότητες που προαναφέρθηκαν, καλό είναι **να ζητήσουν τη γνώμη ενός ειδικού** που θα αξιολογήσει το παιδί και θα τους κατευθύνει αντίστοιχα.
- Οι γονείς θα πρέπει να φροντίσουν να βρουν και **να διαμορφώσουν** πριν την έναρξη της σχολικής χρονιάς **έναν ήρεμο χώρο στο σπίτι** όπου θα μελετά το παιδί, **μακριά από την τηλεόραση**, μικρότερα αδέρφια και **οποιοδήποτε άλλο ερέθισμα** που μπορεί να **του αποσπά την προσοχή** και να το δυσκολεύει να συγκεντρωθεί.
- Οι γονείς είναι σημαντικό **να προσπαθήσουν να μετριάσουν το δικό τους άγχος** έτσι ώστε να μη το μεταδίδουν στο παιδί.
- Καλό είναι **να μιλήσουν** στο παιδί **με ενθουσιασμό για το νέο σχολικό περιβάλλον** (π.χ. θα γνωρίσεις νέους φίλους, θα μάθεις πολύ όμορφα και ενδιαφέροντα πράγματα κ.ά).

Ως γονείς δεν πρέπει να ξεχνούν πως σε κάθε αλλαγή χρειάζεται χρόνος, υπομονή, επιμονή, στήριξη, κατανόηση, ενίσχυση, θετική στάση και αισιοδοξία. Άλλωστε όταν το παιδί μεγαλώνει σε ένα ενθαρρυντικό και θετικό περιβάλλον, ολοκληρώνει πιο εύκολα τους στόχους του, έχει καλύτερη σχολική επίδοση, προχωρά με πιο σταθερά βήματα, προσπαθεί περισσότερο, δε ματαιώνεται και δεν απογοητεύεται με την αποτυχία, πιστεύει πιο πολύ στον εαυτό του και στις δυνατότητές του και αναπτύσσει υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις.

Μαρίνα

Κόντζηλα*

Συμβουλευτική Ψυχολόγος-Εκπαιδεύτρια Ομάδων Γονέων